

ВІДГУК

заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України,
лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, доцента,
професора кафедри кіно,- телемистецтва

Навчально-наукового інституту журналістики

Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка

МУЖУКА ЛЕОНІДА ПЕТРОВИЧА

та доктора мистецтвознавства, професора, завідувача кафедри кіно-,
телемистецтва ПВНЗ «Київський університет культури»

БЕЗРУЧКА ОЛЕКСАНДРА ВІКТОРОВИЧА

на творчий мистецький проект

ПРАВИЛО ІРИНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

**«ПРИНЦИП “ПЕРЕТВОРЕННЯ” В СИСТЕМІ РЕЖИСЕРСЬКИХ
МЕТОДІВ ПІД ЧАС РОБОТИ НАД ЕКРАННИМ ВИДОВИЩЕМ»**

поданого на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за
спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» в галузі знань
02 – «Культура і мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проекту та обґрунтованість його положень полягає в зверненні здобувачки до одного із засадничих мистецтвознавчих питань – створення художнього образу та реалізації задуму в екранному видовищі. Ці поняття є невід’ємною складовою художнього мислення, естетичною системою, яка передбачає інтерпретацію реальності в мистецькому творі.

Дослідниця пропонує власний науковий підхід до розкриття проблем створення екранного та сценічного видовища, специфіки відтворення нової мистецької реальності виражальними засобами того чи іншого мистецтва. «Перетворенню» присвячено теоретичну частину проекту І. О. Правило. У дослідженні вищезначений термін подається як асоціативний місток між життєвим матеріалом та глядачем, тобто акцентується увага на рецептивному аспекті видовища. Така позиція є актуальною в полі досліджень візуальних

мистецтв, тим більш цінним є емпіричний досвід дослідниці в галузі аудіовізуальних мистецтв.

В першому розділі наукового дослідження «Поняття “перетворення”. Явище, система, школа» проаналізовано історіографію та джерельну базу творчого мистецького проекту, розглянуто концепції філософа та мовознавця Олександра Потебні, детально висвітлено творчий та теоретичний доробок українського режисера Леся Курбаса та засадничі положення мистецького принципу «перетворення». Сценічна та екранна практика дає підстави для вивчення проблеми, яка акцентована в обґрунтуванні, а також в наслідуванні певних мистецьких позицій, які стосуються режисерського бачення майбутнього сценічного чи екранного твору.

Зокрема, у другому розділі «Позиції перетворення» розкривається сутність системи: «життєва реальність – літературний текст – режисерська інтерпретація – глядач». Зазначено, що «після народження сценічного (також можемо вбачати й “екранного”) символу, образу – “перетворення”, твір знаходить змістову метафоричну форму, що в спільній дії з уявою глядача здійснює ще один, четвертий етап процесу – викликає низку асоціацій» (с. 48). Авторка зауважує, що «Система Перетворення покликана виконувати надзавдання мистецтва – призводити до духовного зростання глядача, його екзистенційної стійкості, здатності змінювати (перетворювати) світ навколо себе» (с. 52).

У наступному розділі «“Перетворення” в екранному видовищі» аналізується вплив мистецьких поглядів Л. Курбаса на вітчизняних режисерів наступних поколінь. Зокрема, проводяться паралелі в принципах мистецького світобачення Леся Курбаса та Юрія Іллєнка. Наводяться теоретичні розвідки Віктора Кісіна щодо професії режисера, зокрема про «створення» життя на екрані, яке полягає не в ілюструванні реальності, а у її осмисленні.

Значна увага надається проблемі відтворенню реальності в літературній основі екранного та сценічного видовища – відповідно в сценарії та п'єсі. Але найбільш вагомим залишається режисерське втілення літературної основи на усіх етапах творчого процесу – від визначення теми майбутнього

фільму чи вистави до роботи з актором (останній надається чи не найвагомніше значення).

Перетворення реальності, часто травматичної, у знаки та образи мистецтва представлене авторкою на прикладі власних творчих здобутків, зокрема матеріалах неігрового проекту «Пробуджені війною». Задум фільму полягає в сплетінні невігданих історій головних героїв з символічним відтворенням наслідків окупації, і в такий спосіб виявляє на екрані принцип «перетворення» – режисерський метод інтерпретації реальності.

Відповідність публікацій та мистецької апробації темі творчого мистецького проекту. Апробацію наукового дослідження творчого мистецького проекту здійснено в належному обсязі, про що свідчать дві статті у фахових виданнях за спеціальністю «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво» та одна глава у колективній монографії, що прирівнюється до такого типу статей, публікація тез та участь у міжнародних наукових конференціях (V Міжнародна науково-практична конференція «Режисура Екранних Мистецтв: методологія навчання, інновації та досвід», Київ, 2020; V Міжнародна науково-практична конференції «Сучасні дослідження в галузі культури і мистецтва», Київ, 2020; Наукова конференція «Кіно сучасної України і його перспективи», Київ, 2021, Міжнародна наукова конференція «Україна та Європа. Культура в глобальних викликах сьогодення», Київ 2023; V Міжнародна наукова конференція «Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології», Київ, 2023), творча робота над кінопроектами «Джеря» та «Пробуджені війною», фільмування, виробництво та публікація матеріалів кінопроектів, організація та участь у презентаційних заходах, майстер-класах, а також імплементація та застосування концептуальних засад дослідження у викладацькій практиці.

Ступінь новизни основних результатів дослідження. Проблемі перекодування реальності на мистецьку мову присвячено чимало наукових робіт як українських так і закордонних дослідників. Остання й основна ланка в системі «перетворення» життя на «реальність» художню – це глядач. Новизна пропонованої роботи полягає в практичному підході до проблеми

впливу художнього образу на публіку. Акцентування уваги на принципі «перетворення» задля прогнозування та впливу на глядача є дійсно новим підходом як для створення сценічного та екранного видовища, так і для подальшого комплексного наукового вивчення питання рецепції мистецького твору.

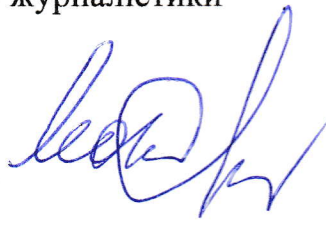
Рівень виконання творчого мистецького проекту. Усі сегменти системної, значної за мистецьким обсягом творчої роботи, спрямованої аспіранткою І. О. Правило на виконання цього успішного проекту, надто фахово і надто вправно нею реалізовані. В аудіовізуальній складовій проекту авторка виявила чутливе розуміння засад та основних принципів Курбасівської режисерської системи «Перетворення», що за визначенням самого Леся Курбаса «по суті означає пошук сценічних (екранних) форм для відтворення життєвих змістів». Також, як відомо, Курбас наголошував: «Перетворює – драматург, режисер, актор. Кожен в царині своїх фахових можливостей». І завдяки своїм природним, як він вважав, «особливостям світовідчуження митцем» обраного ним матеріалу. Саме у цьому зв'язку здобувачка продемонструвала неабияку професійну зрілість і високе фахове розуміння режисерської комплексної методології специфічного процесу створення екранного образу. Вона гармонійно стилізує твір, пронизує його органічною музикою. Оперуючи мистецькими екранними символами, застосовує «образне перетворення» трагічних документальних фактів до вражаючих екранних узагальнень у матеріалах зворушливої воєнної стрічки «Пробуджені війною». Виступ авторки у кадрі, що постає у форматі лекції, вирізняється не лише ґрунтовними знаннями, логічним викладенням їх змісту, бездоганною мовою, але й виразною вимовою, вдалою манерою подачі думок та відповідним для активного сприйняття тексту розміреним темпоритмом, що в сукупності складає сильне враження.

Підсумовуючи вищесказане, варто згадати тут Курбасовську трактовку «пафосу» як особливу «передумову, яка дозволяє вірити усяким умовностям». Авторка, безумовно, домоглася виконання і цієї важливої мистецької вимоги.

Висновок. Творчий мистецький проект, поданий на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» виконано на належному науковому рівні, робота характеризується логічністю викладу, містить обґрунтовані теоретичні та практичні результати. Наукова новизна роботи висвітлює режисерські підходи до художніх практик, які до цього вважались предметом мистецтвознавчих студій. Доробок авторки постає у вигляді наукових позицій та художньо-естетичних роздумів щодо вивчення методу «перетворення» та застосування його елементів на практиці.

Робота І. О. Правило «Принцип “перетворення” в системі режисерських методів під час роботи над екранним видовищем» може бути рекомендовано до захисту, авторка заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво».

Заслужений діяч мистецтв України,
народний артист України,
лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка,
професор кафедри кіно,-телемистецтва
Навчально-наукового інституту журналістики
КНУ імені Т. Г. Шевченка

МУЖУК Л. П.

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри кіно,-телемистецтва
ПВНЗ «Київський університету культури»

БЕЗРУЧКО О. В.

